

Patatje oorlog

Het snackassortiment van *Gimme Shelter* is afgestemd op het oorlogsthema. In Kunstfort Vijfhuizen zijn patatjes oorlog te koop, bunkerburgers en, voor de dorstige bezoekers, molotovcocktails. Kunstenaar Alexander maakte twee soorten

hete saus: *Smooth Running Gun*, naar een hoofdstuk uit een boek van William Gibson, en *Love & Napalm*, naar een boek van schrijver J.G. Ballard, bekend van zijn apocalyptische romans. De sauzen zijn te koop op alle drie de forten.

Vecht. Op oude landkaarten is het schiereiland met een toren, een hoofdfort, een schietbaan en wapendepots een oningevuld groen vlekje.

Ter plekke had het toegangshek net zo goed de poort kunnen zijn van een kapitaal buitenhuis, zoals er zoveel staan op de dijk. Zelfs bewoners van het naburige Breukelen, Loenen aan de Vecht en Nieuwersluis wisten vaak niets van het fort achter de haag van meidoorns – daar aangeplant als natuurlijk prikkeldraad.

Pas sinds anderhalf jaar is Fort Nieuwersluis open voor publiek. In de 19de eeuw was het onderdeel van de Hollandse Waterlinie. Na de Tweede Wereldoorlog werd het fort een interneringskamp voor 'foute' Nederlanders. In de Koude Oorlog is het hoofdgebouw omgebouwd tot atoomschuilkelder voor de 'BB', Bescherming Burgerbevolking.

In het hoofdcomplex van de BB hangen legerfoto's en speelt een oude voorlichtingsfilm voor als de bom valt. De documentatie is een knipoog naar vroeger tijden, oorlogen die fictie zijn geworden en nu worden opgediend als kunst.

Fort Nieuwenhuis toont een werkelijkheid die is ingehaald, ook in de foto's van Dik Bouwhuis, die verweerde kazernes fotografeerde. Zonder mensen in de ruimten ogen het roze tafel-

Een lichaam is niet bestand tegen een kogel, het fort niet tegen een kernramp

kleedje met stalen asbak en het staatsieportret aan de muur van een jonge Beatrix overbodig, absurd bijna. De dienstplicht verviel en de militairen lieten hun werk achter, net als in het fort, toen de koude oorlog voorbij was. De BB was ineens niet meer nodig.

'Toen wij de forten klaarmaakten voor de tentoonstelling vonden wij beschimmelde soldatenrantsoenen en vleermuizenkadavers', zegt curator Lucette ter Borg over het commandocentrum in het hoofdfort. Naast oude bureaus en beschimmelde foto's hangen daar de foto's van Danila Tkachenko.

Het werk van de Russische fotograaf toont de verlaten oorlogsindustrie in het Oeralgebergte. Ontdaan van hun functie roesten de objecten weg in een surrealistisch decor van witte sneeuw, die naadloos overvloeit in de lucht.

De afbeeldingen lijken gemaakt voor het commandocentrum, dat het-

zelfde lot beschoren was als het verlaten ruimtetuig. Net zo naïef als de Russische radio-installatie om met buitenaards leven te communiceren is de doorgewone douche in de ontvangstruimte van het fort, waarmee de 'BB' radioactieve neerslag van zich af moest sproeien, mocht het tot een aanslag komen. In een fusie van vergane glorie en achterhaalde kennis komen twee tegenstanders elkaar nogmaals tegen in Nieuwersluis.

Na de val van de Muur in 1989 is het fort amper aangeroerd. Ook Natuurmonumenten, die het fort midden jaren negentig overnam, hield de locatie gesloten om de zeldzame baardvleermuis een plek te geven. De fietsinstallatie in de machinekamer om het noodaggregaat draaiende te houden, de handmatig bedienbare bordes voor als de stroom zou uitvallen; al het historisch erfgoed lag te verpieteren, volgens curator Ter Borg.

Zelfs het oudste bouwsel van het complex, het met klimop begroeide torenfort uit 1840, was verwaarloosd en stond onder water. Vlak voor de opening van *Gimme Shelter* is het door vrijwilligers leeggepompt.

De vochtige lucht die nog in het torenfort hangt, sluit mooi aan bij de geluidsinstallatie van Jennifer Allora en Guillermo Calzadilla, die het trompet-

DOOMSDAY PREPPERS

Naast veel kunst en historie is tijdens *Gimme Shelter* nog veel meer te ontdekken. Bij elk fort staat een SOS-shop. Daar kunnen bezoekers streekproducten kopen en noodzakelijkheden voor op de Dag des Oordeels, zoals zure bommen – altijd handig. Ook worden cursussen *Prepping* gegeven. Hoe bereid ik me voor op een ramp of een oorlog, is daarbij de centrale vraag. Anders dan in de VS waar *doomsday preppers* de voorbereidingen zien als een zaak van leven of dood, behandelt *Gimme Shelter* ze met een kwinkslag. Al hebben bezoekers misschien best wat baat bij een cursus wilde groenten plukken, schuiltent bouwen of afscheidsbrieven schrijven.

Gimme Shelter. Tot 20/9 in KunstFort Asperen, Fort Nieuwersluis en Fort Vijfhuizen.

LEZERSACTIE

Speciaal voor lezers biedt de *Volkscrant* op twee zondagen (14 juni en 2 augustus) een exclusieve dagtour langs de forten aan. De busrit voert langs de drie forten – in een oldtimer die nog van koningin Juliana is geweest. Tijdens de tocht zullen curatoren en kunstenaars uitgebreid uitleg geven over de geschiedenis van de forten en de kunstwerken. De dag is inclusief een koffie, royale 'slowfood lunch', borrel en een goodiebag.

inclusief.volkscrant.nl

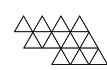
geschal van het Reveille hebben verbasterd tot een verstrend geluidsexperiment. Zeven trompetspelers interpreterden het muzikale eerbetoon, dat nu in flarden rondspookt in het fort. Op de tast moet de bezoeker zijn weg vinden, achtervolgd door geknetter en flikkerende lampen, een dreiging van een onbekende vijand.

Een meer letterlijke uiting van verborgen kracht is het werk van Juan Pedro Fabra Guemberena. Op de plek waar vroeger wapens werden opgeslagen, staan nu weerbarstige bronzen vormen opgesteld. Met kennis van zaken veranderen de beelden in stalagmieten des onheils. Het zijn afgietsels van kogelinslagen in ballistische gel. Materiaal waarop het leger zijn munitie test, omdat het bij een inslag hetzelfde reageert als menselijk weefsel.

Een lichaam is niet bestand tegen een kogel, zoals het fort zich nooit had kunnen weren tegen een kernramp. Hoewel het hele fort zich voorbereidt op een vijand die nooit kwam, blijft het gevaar van oorlog altijd aanwezig. Die kwetsbaarheid wordt tastbaar in een blok ballistische gel, maar is net zo onvoorspelbaar als de voortschrijdende technologie die de verschillende functies van het fort telkens overbodig maakte.

LEES VERDER OP PAG 78

CULTUUR

KUNST, MUZIEK, THEATER, EXPOSITIES, MUSEA

101 ontdekkingen

19-04 t/m 12-07

30 JAAR

tussen kunst kunst kunst kunst en

kitsch kitsch kitsch kitsch

MUSEUM FLEHITE AMERSFOORT

evrotros

RYAN MCGINLEY

PHOTOGRAPHS 1999-2015

30 MEI t/m 30 AUGUSTUS 2015

kunsthal KADE Amersfoort

www.kunsthalgade.nl

Museumkaart geldig

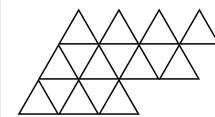
andere abstract

Kijken met je handen en voelen met je oren

Familietentoonstelling Kinderen gratis t/m 18 oktober 2015 Mondriaanhuis Amersfoort

BRENG UW TENTOONSTELLING, VOORSTELLING OF VEILING ONDER DE AANDACHT VAN RIJM 2,7 MILJOEN CULTUURLIEFHEBBERS.

PLAATS EEN ADVERTENTIE IN DE RUBRIEK CULTUUR IN HET AD. DE VOLKSKRANT, TROUW EN HET PAROOL.

BEL VOOR ADVERTENTIE - MOGELIJKHEDEN 088-572 2890.